

Noorte omaalgatuste toetamise käsiraamat

Juhendmaterjal

HARIDUS- JA
NOORTEAMET

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Mis on noorte omaalgatus?	3
Miks toetada noorte omaalgatust?	5
Kes ja kuidas saaks noorte omaalgatust toetada? ..	7
Millest alustada?	9
Milline mudel valida?	11
Teavitustegevus ja noorteinfo	11
Mudel I - koostöö osaluskoguga	12
Mudel II – koostöö noortekeskusega	17
Soovitused rakendamiseks	23

MIS ON NOORTE

(7–26-aastane füüsiline isik)

OMAAALGATUS?

Tegemist on algatustega, kus noor oma initsiatiivil ning talle loodud tugisüsteemi toel viib kogukonnas ja laiemalt ühiskonnas ellu positiivseid muutuseid, omandades seeläbi mitmekülgse ja väärtusliku õpikogemuse.

Suur osa noorte omaalgatustest on vabatahtlikud ettevõtmised (nt koolis, noortekeskuses, huvikoolis, osaluskogus), mis alati rahalist panust ei vajagi. Ent kui lisada sellistele ettevõtmistele ka süsteemne toetus (nii rahaline kui ka mentorlus), saab algatusest ja idee elluviimisest mõtestatud õppeprotsess, mille kaudu omandab noor väärtuslikke kogemusi täiskasvanueluks.

Noorte omaalgatus on noorte algatatud ideede arendamine ja elluviimine noorte endi poolt.

- noorte omaalgatusprojektide konkursid/toetused,
- noortekeskuste ideedekonkursid;
- noorteühingute noorteprogrammide toetused,
- noorteprojektide toetamine tugiteenuste kaudu,
- kaasfinantseeringu pakkumine,
- ruumide kasutusele andmine/soodsamatel tingimustel rentimine,
- transporditoetused,
- tugiteenused ja nõustamine,
- kogukonnapraktika ja vabatahtliku tegevuse soodustamine,
- teemalised formaalsed ja mitteformaalsed koostöölepped kohalike ettevõtete, koolide, muude organisatsioonide vahel

Toetuse vormiks on enamasti toetusmeetmed (nt projektikonkursid), mille puhul on raha eraldamine kas valla- või linnavalitsuse või mõne muu asutuse/organisatsiooni (nt noorte osaluskogu, piirkondliku noortekeskuse või muu noortevaldkonnas tegutseva KOVi hallatava asutuse) korraldada; sisuks on aga noorte juhendamine omaalgatusliku projekti elluviimisel ja saadud kogemuse mõtestamine. Süsteemne rahaline tugi võimaldab noortel ellu viia mõjusamaid projekte. Lisaks tajuvad noored, et nende ideed on kohaliku elu kujundamisel oodatud.

Riiklikult toetavad noorte omaalgatuste elluviimist Haridus- ja Teadusministeerium ning Haridus- ja Noorteamet. Noortealgatuste toetamine täidab Noortevaldkonna arengukavas aastateks 2021–2035 seatud prioriteetset eesmärki: „*Noored on loov ja ühiskonda hoogsalt edasiviiv jõud – hariduse, kultuuri, majanduse, keskkonna ja teiste valdkondade edenemise nügijad ning eestvedajad*”.

Noorte omaalgatuste toetamist tuleks vaadelda protsessina, millest üks osa on toetussüsteemi loomine (justkui vorm) ja teine osa noorte professionaalne toetamine projekti elluviimisel ja õpi-kogemuse mõtestamisel (sisu).

Kliki linkidel →

Vaata lisa Haridus- ja Noorteameti veebilehel
harno.ee/noorte-omaalgatus

Miks toetada noorte omaalgatust?

- Noorte omaalgatuste toetamine annab noortele võimaluse lahendada nende jaoks olulisi kitsaskohti.
- See on investering nii noore kui omavalitsuse tulevikku!

Noorte omaalgatuste toetamine loob püsivat väärtust, sest annab noortele võimaluse lahendada nende (ja tihti ka kohaliku omavalitsuse; edaspidi ka KOV) jaoks

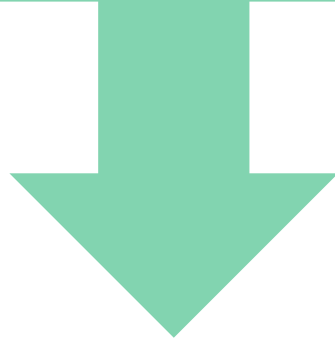
olulisi kitsaskoht ning loob **praktilisi kogemusi**, mille põhjal edaspidigi **positiivseid muutusi initsieerida ja laiemalt ühiskonda panustada**. Omaalgatuslike ideede elluviimine võimaldab noortel omandada uusi oskuseid ja kogemusi ideede väljatöötamisel ja projektide elluviimisel ning omandatud oskusi ja teadmisi väärtustada.

Sellest tasub mõelda kui **INVESTEERINGUST TULEVIKKU**. Andes noortele võimaluse varajases eas ennast teostada, luuakse eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ning tekitatakse seotus kodukohaga.

Näiline eelarveline kokkuhoid ei kaalu üles noorte omaalgatuste toetamisest tulenevat mõju, mille kasu ilmneb KOVidele ka aastate pärast, kui noored, kes on tundnud end kodukohas väärtustatuna, oskavad ka hiljem kohaliku omavalitsuse arengusse panustada.

Omaalgatuslike projektide elluviimine on **MITTEFORMAALSE ÕPPIMISE VORM**, mis põhineb noorte endi huvidel. Näiteks annab see suurepärase võimaluse sooritada formaalõppes kohustuslik loovtöö, tugevdades koostööd noortekeskuse ja üldhariduskooli vahel. Kohaliku omavalitsuse pakutav võiks katta kõikide piirkonnas elavate noorte vajadused – pöörates siinkohal erilist tähelepanu tõrjutusriskis, sh vähemate võimalustega noortele, erivajadustega noortele, mitteõppivatele ja -töötavatele noortele. Tähtis on mõista, et noorte omaalgatustes või muudes ettevõtlikuks kujunemist soodustavates tegevustes osalemine on eelmainitud sihtrühma jaoks eriliselt tähendusrikas, sest neil võivad täielikult puududa varasemad sarnasesisulised kogemused. Lisaks on sellised koostööprojektid solidaarsust suurendava mõjuga kogu piirkonna noorte seas.

Tõrjutusriskis noorte kaasamisel on KOV-tasandil võimalikeks koostööpartneriteks noortekeskuste noorsootöötajad, lastekaitse, kooli sotsiaalpedagoogid, KOVi sotsiaaltöö spetsialistid, asenduskodude kasvatajad ja tugipersonal ning kohalik noorsoopolitsei.

Omaalgatuslike projektide kavandamise ja elluviimise käigus omandavad noored sõltumata varasemast kogemusest eluks olulisi oskuseid, tajudes end seeläbi täisväärtuslike ühiskonnaliikmetena.

Oluline on siinkohal mõista, et ettevõtlik elustiil noorte omaalgatuste kontekstis erineb oluliselt tavapärasest „ettevõtluse” mõistest. Kui ettevõtluses on tihti olulisel kohal lisaks kasumile ka käegakatsutav tulemus, siis noorte omaalgatuste kontekstis on fookuses **noore initsiatiiv positiivset muutust luua** ning vastavasisulisest tegutsemisest tulenev **õpikogemus**, mis loob aluse noore **ettevõtlikuks kujunemisele**.

Omaalgatuste elluviimine annab noortele **julgust ja oskuse** kutsuda esile positiivseid muutuseid ning juurutada **ettevõtlikku ellusuhtumist**. Seeläbi

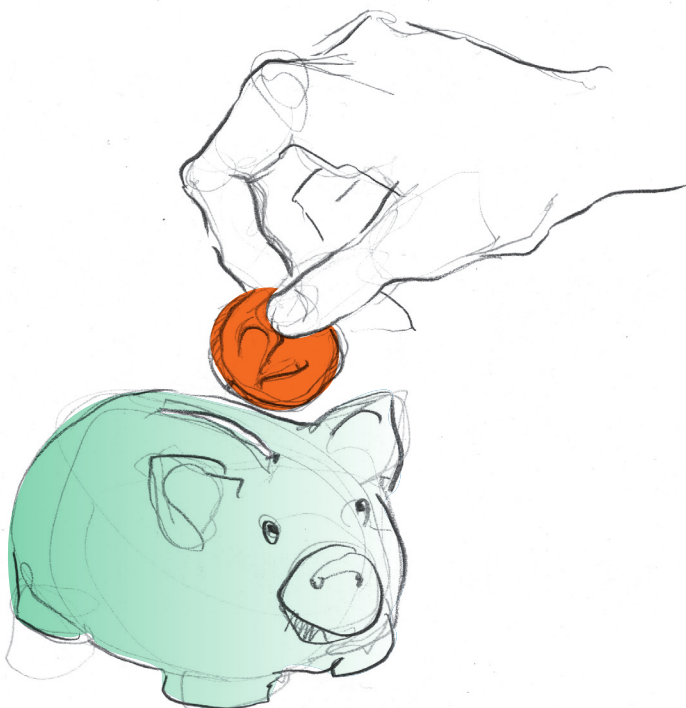
1. edeneb noorte aktiivne ja ettevõtlik eluhoiak;
suurenevad julgus ja sotsiaalsed oskused;
2. kasvab panustamine kohaliku elu kujundamisesse;
3. suureneb teadlikkus töömaailma toimimisest
sh kasvab tööhõivevalmidus.
- 4.

Kes ja kuidas saaks noorte omaalgatust toetada?

Noorte omaalgatuste toetamine (osana noorsootöö korraldamisest) kuulub noorsootöö seaduse (§8 lõige 2 ja 3) ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (§6 lõige 1 ja 2) kohaselt eelkõige kohaliku omavalitsuse pädevusse. Suurema osa otsustest, sh mida omavalitsuses noorsootöö teenustena pakutakse või eelisarendatakse, teeb omavalitsus ise.

Seega – noorte omaalgatuste väärtustamine ja noortele omaalgatusteks toetavate võimaluste loomine sõltub eelkõige kohalikest otsustajatest ja nende oskusest tähtsustada noorte omaalgatuste toetamise väärtust. Lisaks on oluline vastutus ka noortega töötavatel spetsialistidel, kelle ülesandeks võiks olla kogukonnas ja KOVi otsustustasandil noorte vajaduste ja arvamuse nähtavaks tegemine. Kui kohalik omavalitsus väärtustab piirkonnas elavate noorte initsiatiivil muutuste esilekutsumist, on võimalik igas KOVis noorte omaalgatuste toetamiseks mõeldud süsteemid käivitada või olemasolevaid arendada.

- **Kes ja kuidas saaks noorte omaalgatust toetada?**
- **Noorte omaalgatuste toetamine kuulub eelkõige kohaliku omavalitsuse pädevusse.**
- **Igas KOVis on võimalik noorte omaalgatuste toetamise süsteem käivitada kui väärtustatakse noorte initsiatiivi!**

Omaalgatuste toetamine on noorsootöö kontekstis ja nüüdseks juba tuttavaks saanud vormis olnud riiklikult üheks prioriteetseks teemaks alates aastast 2016 (nt projektkonkursid NopiÜles, Ideeviit, Noorte Osaluse Fond). Praeguseks on igas omavalitsuses noori, kes on ühel või teisel viisil saanud riiklike meetmete kaudu omaalgatusega seotud mõtestatud kogemuse. Olemasolev kogemus võimaldab toetada kohalikke omavalitsusi vajalike süsteemide rakendamisel või arendamisel koostöös noortekeskuste või noorte osaluskogudega.

Kuidas toetada noorte omaalgatust?

Noorte omaalgatust on võimalik toetada igas KOVis, toetamise süsteemi ja ulatuse määrab KOV ise. Omaalgatuste toetamine ei nõua eelarvest suurt osa – tähtis on põhimõtteline soov noortele sellist võimalust pakkuda. Kui käesoleval aastal lisaeelarve jaoks võimalust pole, saab kaasata noori juba olemasolevate vahendite planeerimise ja kasutamise juurde. **Kaasamine kinnitab noortele nende initsiatiivi olulisust. Samuti oleks mõistlik noorte omaalgatuste toetamise süsteem ehitada sõltumatuks KOV-tasandi võimuvahetusest – noorte usaldamine ei peaks olema poliitiline otsus (vaid baasväärtus).**

Lähtepositsiooniks on hetkeolukorra kaardistamine – nii olemasoleva süsteemi e KOV-tasandi dokumentatsiooniga seonduva kui ka kohalike noorte vajaduste väljaselgitamine. Edasiselt on võimalik kas olemasoleva mudeli kasutamist jätkata või selles juhendmaterjalis toodud mudelite põhjal olemasolevat süsteemi täiendada – näiteks võivad vajada värskendamist senised taotluskeskkonnad, menetlusringid või aruandluse vormid. Kui varasemalt on KOVis vastavad meetmed puudunud, on võimalik juhendmaterjali toel süsteemid sisse seada.

Samm-sammult:

koosloomes olemasolevate võimaluste ja vajaduste kaardistamine;

omalgatuste toetamiseks mõeldud süsteemide loomine või täiendamine;

Noortefotöö e noorte informeerimine neile suunatud võimalustest

Järgnevates peatükkides on toodud 2 peamist mudelit, mida kasutatakse erinevate Eesti piirkondade kohalikes omavalitsustes noorte omaalgatuste toetamiseks.

MILLEST ALUSTADA?

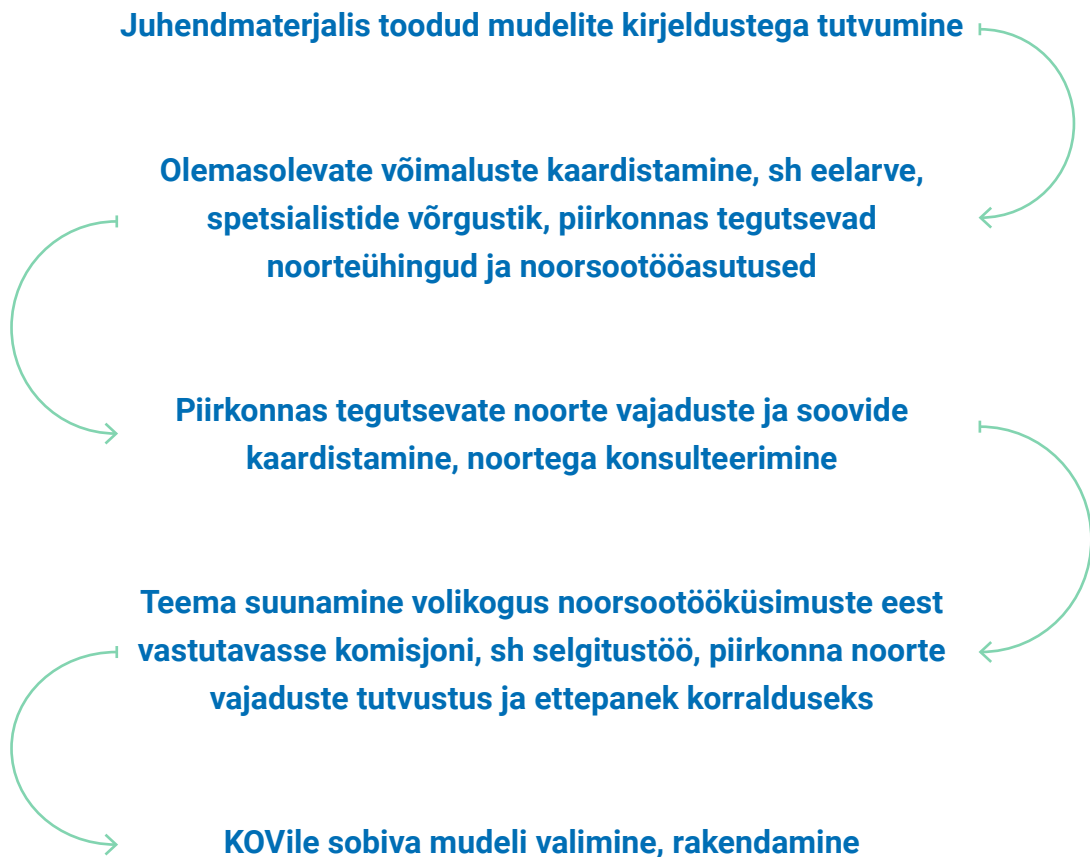
Võimalused noorte omaalgatuse toetamiseks on mitmekülgsed – lähtuda võiks sellest, millisel üksusel on soov, võimekus ja võimalus vastava meetme koordineerimiseks – on selleks siis aktiivne noor, KOVi noorsootöö spetsialist, noortekeskuse noorsootöötaja või noorte- või haridusvaldkonnas noorte heaks töötav spetsialist, nt huviringi juhendaja, õpetaja.

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus kaardistas 2020. aastaks üle-Eestilise piloteerimise tulemusel mudelid, mida kohalikud omavalitsused noorte omaalgatuste toetamiseks kasutavad. **Saadud tulemuste põhjal on käesolevas juhendmaterjalis detailselt kirjeldatud kahte populaarsemat mudelit eesmärgiga pakkuda praktilisi juhiseid, mille põhjal KOVid saaksid noorte omaalgatuste toetamise süsteeme rakendada.**

ESIMESE SAMMUNA SAAB TUTVUDA KÄESOLEVAS JUHENDMATERJALIS KIRJELDATUD MUDELITEGA. Järgmiseks sammuks oleks koostöös noorte ja noorsootöö spetsialistidega otsustada, milline omaalgatuste toetusmeede on kohaliku omavalitsuste võimalustele ja sihtgrupile sobivaim, sh määrata tegevuse koordineerija ja osapoolte rollid.

KOVi toetust on vaja asjaajamistoimingute juures – vastavalt omavalitsuse töökorrale on vaja koostada ametlikud dokumendid omaalgatuste toetamise rakendamiseks, nt toetuse eraldamise juhend, milles on sätestatud tingimused ehk see, **kellele, kuidas ning mille alusel toimub toetuse eraldamine.** **Rahastuse eraldamise kord tuleb kinnitada enne konkursi väljakuulutamist**, et noored (või ka teised seotud osapooled nt juriidilised isikud/vanemad) teaksid enne lepingu sõlmimist, millega peab arvestama. Tegelikult ei pea sõlmima iga projekti kohta eraldi lepingut – võimalik on ka see, et toetus antakse ühe lepinguga kohaliku osaluskogu koordineerida.

Esimesed sammud:

Omavalitsuste jaoks oleks kasulik kinnitada toetustega seotud kord enamaks kui üheks aastaks, et vältida dokumentide vastuvõtmisele ja rakendamisele minevat ajakulu. Järgnevalt on toodud soovituslik ajaraam KOVidele, kes alles töötavad välja endale sobivat noorte omaalgatuste toetamise süsteemi:

- ettevalmistusprotsess (sobiva noorte omaalgatuste toetusmudeli valimine, omaalgatusmudeli tutvustamine osapooltele, määruste/kordade ja dokumentide koostamine) - **4 kuud**;
- konkursi tugimaterjalide koostamine ja kinnitamine - **2 kuud**;
- konkursi väljakuulutamise hindamisprotsessini (sh toetavad tegevused, teavitustöö, kohtumised jne) - **3 kuud**;
- projektiideede elluviimine - **3 kuud**;
- aruandlus- ja järeltegevused - **1 kuu**.

Ajakulu arvestuse ettepaneku aluseks on võetud seniste rakendajate kogemus. Ettevalmistusprotsessi sisse on arvestatud ka KOV-tasandil kooskõlastusteks vajaminev aeg. Teemaga tegeleks üks spetsialist, sidudes ülesanded oma senise tööga.

Milline mudel valida?

Noorte omaalgatuse toetamise mudeli kujundamisel peab arvesse võtma konkreetse piirkonna tingimusi, näiteks noorte vajadusi, noorte arvu, omavalitsuse eelarvet, sissetulekuid jms. Kirjeldatud mudelid aitavad korraldada üldist noorte omaalgatuste toetamise protsessi, kuid mudeleid saab rakendada ka neid osaliselt kasutades või kohandades. **Mudeli valimisel on oluline arvestada kohaliku omavalitsuse võimalusi ja noorte huve – seega on soovitatav sihtgruppide varane kaasamine.**

Kui noori on võimalik osaluskogu või esindusaktiivi kaudu kaasata juba omaalgatuste toetamise süsteemi loomisel, on soovitatav kasutada esimest toetusmudelit, kus raha eraldamine toimub otse KOVi eelarvest ning suur osa koordineerivast tegevustest jääb noorte (nt osaluskogu) kanda. Teise mudeli võiks valida juhul, kui omavalitsus otsustab noori toetada allasutuse/noortekeskuse kaudu (peamiseks koordinaatoriks noorsootöötajad).

Kui varasemalt on noorte nõustamises kesksel kohal olnud füüsilised kohtumised, siis koroonapiirangute aegne kogemus näitas, et noori on võimalik juhendada väga edukalt ka veebilahenduste kaudu.

Teavitustegevus ja noorteinfo

Selleks, et noored oleksid teadlikud, milliseid võimalusi KOV noortealgatuste toetamiseks pakub, on esmatähtis need võimalused KOVi piires **KAARDISTADA** ning suunata info noortele läbi **ATRAKTIIVSETE NOORTEINFO KANALITE**. See tähendab, et vaid ülevaate omamisest ei piisa – vajalik on läbi viia ka **NOORTEINFOTÖÖD** (suunatud ja eesmärgipärane noortele vajaliku ning huvipakkuva info väljaselgitamine ja neile vahendamine- <https://harno.ee/noorteinfo>). Kommunikatsioonis tuleb arvesse võtta infokanalite valikut: lisaks ametlikele kanalitele võiks siinkohal kasutada piirkonnaspetsiifilisi infokanaleid ja vajadusel kaasata teemade kajastamiseks kõneisikuid (nt huvikoolide ja -ringide juhendajaid, noorsootöötajaid, õpetajaid, suunamudijaid, aga eelkõige ka noori endid).

Noorte omaalgatuste toetamiseks mõeldud süsteemide loomine, rakendamine ja nendest teavitamine võiks toimuda koostöös kohalike noortega. Partneriteks saavad olla nii noored, noortegrupid kui ka piirkonna noori esindavad noorteühingud, noortevolikogud, -aktiivid ja teised piirkonnas tegutsevad huvipõhised kooslused.

Mudel I - KOOSTÖÖ OSALUSKOGUGA

Mudeli tutvustus: omaalgatuslike ideede toetamist koordineerib kohalikus omavalitsuses tegev noorsootöö spetsialist koostöös kohaliku osaluskogu või noorteaktiiviga. Tegemist on noortesõbraliku mudeliga, mille rakendamisel on eelkõige lähtutud noortest.

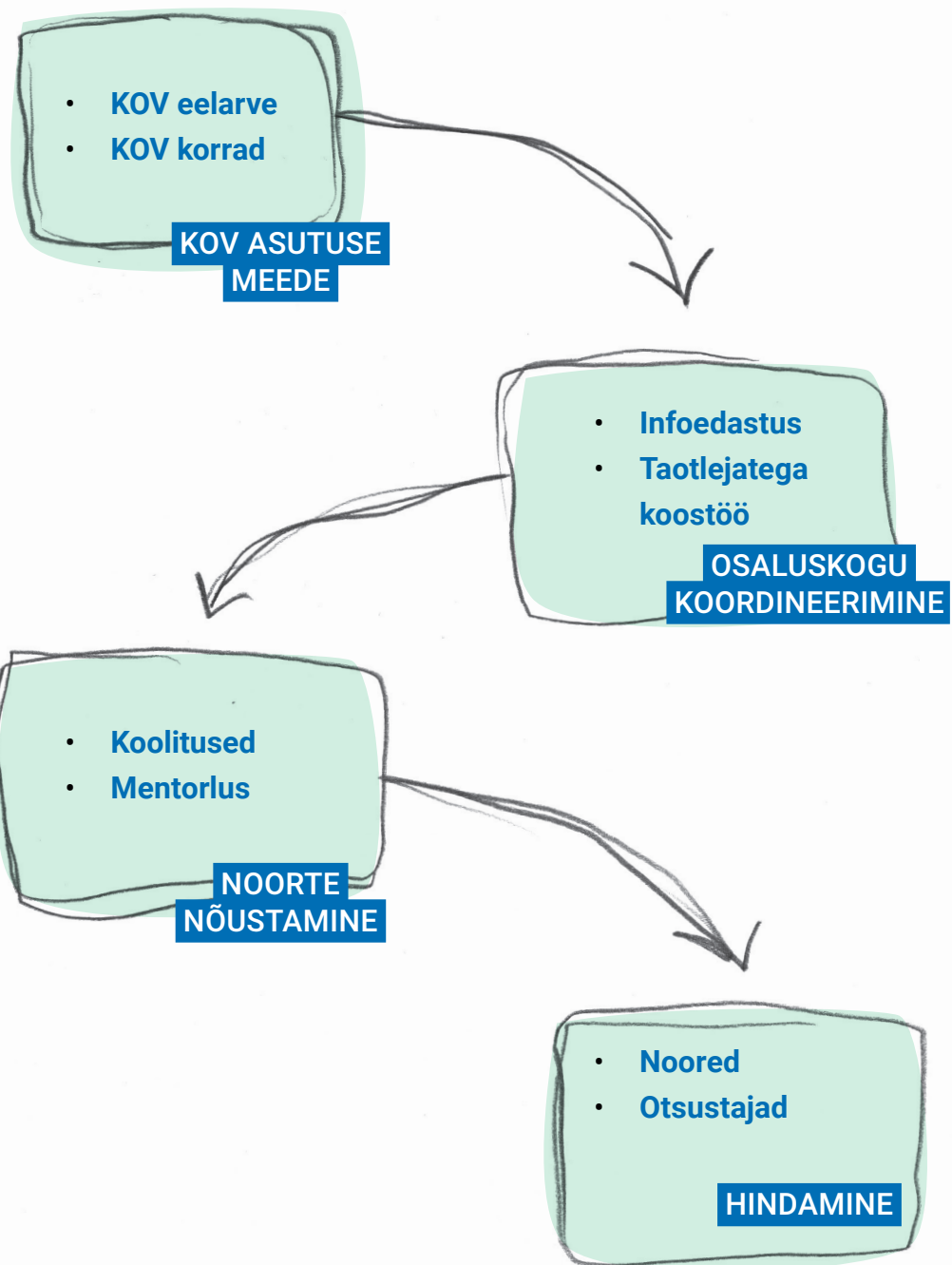
Mudeli märksõnad: rahastus KOVi eelarvest, koostöö osaluskogu ja KOVi vahel, koolitused noortele, mentori/juhendaja tugi, noorte osalemine hindamises.

Juriidiline pool: rahastus tuleb kohaliku omavalitsuse eelarvest ning konkursiga seotud asjaajamine (nt dokumentide ja lepingute ettevalmistus, raamatupidamisega seotud nõuded) lähtub KOVi tavapärasest praktikast. Taotlemise ja toetuse eraldamise korra kinnitab omavalitsus ja tegevuse fookus seatakse koos noortega. KOV otsustab, millises vormis ning kellega sõlmitakse leping (noort esindava füüsilise/juriidilise isikuga).

Rakenduslik pool: peale juriidilisi ettevalmistusi ja projektikonkursi platvormi (taotluskeskkonna) loomist toimub teavitustöö noortele mõeldud kanalites. Info jagajaks on lisaks KOVile ka kohalik noorsootöö asutus ja piirkonna noored. **Põhiliseks koostööpartneriks on kohalik noorte osaluskogu.** Taotlusvorm on koostatud kas noorte endi poolt või koostöös noortega – seega on sõnastus lihtne, noorte jaoks atraktiivses vormis, enamasti **e-keskkonnas** (kas kohaliku omavalitsuse süsteemis või eraldiseisval platvormil/veebiarenduses). **Mudelile on iseloomulik tugev toetussüsteem** – enne idee esitamist on taotlejatele (kohalikele noortegruppidele) ette nähtud **koolitused/ töötoa/ ideelaborid**, kus tutvustatakse projektikonkursi tingimusi ja juriidilist poolt, toetussüsteemi, mentorluse põhimõtteid, taotlusprotsessi. Projekti planeerimise, elluviimise ja aruandluse juures on noortele toeks kohaliku omavalitsuse poolt ametisse nimetatud (kas vabatahtlikkuse alusel, käsundus- või töövõtulepinguga tööle määratud) ja varasema nõustamiskogemusega mentorid, abiks on ka noorsootöötajad/ huviringide juhendajad/ õpetajad. Projekti aruanne keskendub eelkõige noorte õpikogemuse mõtestamisele. Hea oleks lõpetatud projektide kogemust jagada ka teiste noorte hulgas (nt vastavas blogis, osaluskogu kanalites).

Ootused kohalikule omavalitsusele: konkursi tarbeks eelarveliste vahendite leidmine, juriidiliste alusdokumentide (nt määruste, käskkirjade, komisjoni hindamisjuhendite) vormistus taotlusprotsessiks ning rahaliste maksete tegemine, teavitustöös osalemine, rahaliste vahendite leidmine töötoa/ideelabori korraldamiseks, KOVi esindaja osalemine ideelaboris ja hindamiskomisjonis, aruannete kinnitamine. Vajadusel mentorite ja konkursi koordineerija värbamine, töötasu vormistamine (kui mentorlust sooritatakse tavapärase tööülesannete kõrvalt lisatööna).

Ootused koordineerijale (kohalik osaluskogu koostöös KOVi noorsootöö spetsialistiga): konkursi väljakuulutamine, mentorite leidmine, vajadusel toetatud juhendamise korraldamine konkursil osalejatele, teavitustöö tegemine sihtgrupi hulgas, ideelabori korraldamine, analüüsikohtumise korraldamine, aruandluste ülevaatamine ning kuluaruannete menetlemine, tulemuste jagamine üldsusega.

Projektkonkursi korraldamise etapid

Etapp 1: projektkonkursi väljakuulutamine

Esmakordsel mudeli rakendamisel tuleks enne konkursi väljakuulutamist arvestada ka eeltööle (planeerimisele) kuluva ajaga. Sõltuvalt kohalikust omavalitsusest võiks eeltööks ettenähtud periood olla kuni 4 kuud – selle aja jooksul tuleks ette valmistada omaalgatusfondi või konkursi väljakuulutamise-ga seotud dokumendid ning saada neile ka volikogu/omavalitsuse kinnitus. Konkursi ajagraafik peab olema läbi mõeldud – näiteks ei ole tegevuste elluviimiseks soovitatav mai lõpp, sest õpingute kõrvalt ei pruugi noortel lisakohustusteks aega jaguda. Soovitatav on alustada konkursi korraldamisega kas sügisel (kui noored on puhkuseperioodilt tagasi) või varakevadel (kui on võimalik alata projekte kevadisteks/suvisteks tegevusteks). Konkursi väljakuulutamine ja info edastamine peaks toimuma kanalites, mida piirkonna noored kasutavad (nende kohta oskab kindlasti soovitusi anda kohalik osaluskogu). Samuti on tähtis, et projektkonkursi puudutav informatsioon oleks püsivalt vähemalt ühes veebikeskkonnas leitav kogu projektkonkursi vältel, et vajadusel oleks noortel võimalik igal hetkel tingimused ja ajakava üle vaadata. Selleks platvormiks sobib näiteks kohaliku omavalitsuse, osaluskogu või noorsootöö asutuse kodulehekülj. Lisaks veebis kuvatavale infole tuleks rõhku panna ka otsesuhtlusele – konkursi tutvustus noortekeskuste/koolide sündmustel, seminaridel/koolitustel, noorsootöötajate ja noorte omavahelises virtuaalses suhtluses.

Esimeses etapis tehakse (KOV ja teiste osapoolte koostöös) üleskutse ka mentorite leidmiseks. Mentor peaks olema varasema nõustamiskogemusega, st koheselt pädev noori juhendama. Ühe mentori kohta võiks olla esmasel taotlemisel maksimaalselt kaks projekti/noortegruppi. Edasine koormus sõltub projektkonkursi mahust, mentori töökoormusest, noortegruppide eelistustest (kui noored saavad ise mentori valida). Mentoritena saavad osaleda ka noorsootöötajad, kuid siis ei tohiks nad kuuluda hindamiskomisjoni.

Mentoriga tehakse koostööd kõigi kuue etapi jooksul. Koostöö konkreetse noore või noortegruppi-ga algab idee olemasolu korral juba esimeses, hiljemalt teises või kolmandas etapis (noortegrupp, kes tunneb ennast idee sõnastamisel kindlalt, asub mentoriga koostööd tegema alles kolmandas etapis). Edasiselt juhendab mentor noori kuni aruandluseni – projektitegevuste analüüs viiakse läbi koostöös mentoriga ning rõhuasetus on eelkõige efektiivse eneserefleksiooni õppimisel, õpikogemuse analüüsil, projektitegevuste tulemuslikkuse hindamisel.

Etapp 2: tugitegevus (nt töötuba, ideelabor, häkaton)

Teises etapis peaks huviliste jaoks aset leidma töötuba või koolitus, kus kaardistatakse ja sõnas-tatakse noorte ideed; selgitatakse projektkonkursi tingimusi; tutvustatakse projekti planeerimise, elluviimise ja aruandlusega seonduvat, kohtutakse mentoritega. Kui selgub, et mõnel noorel/noorteg-rupil on sarnaste eesmärkidega idee, pakutakse noortegruppidele võimalust koonduda üheks mees-konnaks. Mentorite jaotamisel saab arvesse võtta nii mentorite kui ka noorte eelnevat kogemust, eelistusi teema ja sihtgrupi osas. Koolitusele saab samuti kaasata kohaliku omavalitsuse esinda-ja (kes oskab suunata noori kohaliku elu küsimustes ja juriidilistes toimingutes) noorsootöötajad,

vajadusel koolitajad (näiteks endised NopiÜles või projektikonkursi Ideeviit projektijuhid, mentorid; vastava kogemusega kolleegid teistest KOVidest). Töötoa käigus lepivad noortegrupid ja mentorid kokku edasistes suhtluskanalites, noortele tutvustatakse tingimusi, mida tuleb projektitegevusi kajastades silmas pidada – nt logode kasutus, rahastajale viitamine.

Idee on võimalik esitada ka noortegrupil, kes töötoas ei osale. Sel juhul peab olema tagatud mentor, kelle noortegrupp on endale ise valinud (mentor registreeritakse 3. etapis).

Lisaks on soovitatav korraldada ka mentoritele kogemuste vahetamiseks ja analüüsiks kokkusaamisi/kovisioone; vajadusel nõustamist ja täiendõpet.

Etapp 3: idee esitamine

Noored esitavad idee KOVi kinnitatud ja noortega koostöös vormistatud taotlusvormi kaudu (mis on noortesõbralik, lühike, piisavalt informeeriv). Soovitatavalt on taotlusvormi võimalik e-keskkonnast alla laadida, et vajadusel kirjutamise protsessi osadeks jaotada ning vormi käsitsi täiendada (nt häkatonil). Hindamisele esitatav taotlusvorm on aga online-põhine. Online- taotlusvormi eesmärk on digikäkirja arendamine ning mugav ligipääs igale noorele (lihtsaim viis online-taotlusvormi teha on näiteks *Google Docs* keskkonna kaudu).

Taotlusvormis on oluline kirjeldada projekti eesmärki; idee teostumise vajalikkust või vajaduse tausta; tegevuste kirjeldust (tegevuskava); rahalise vajaduse kirjeldust (eelarve vormi võib ka eraldi välja tuua); seda, mida projektimeeskond projekti läbi viies õppida soovib ning millist kasu saab kogukond. Samuti on eraldi vaja välja tuua, milline mentor on projektiga seotud. Taotlejal on võimalus lisada juurde visuaale, faile ja muud olulist, mida ta projektiidee selgitamiseks vajab.

Taotlemise periood oleneb rakendaja võimalustest ja seatud ajaraamist.

Etapp 4: hindamisprotsess

Laekunud taotlused vaatab üle KOVi kinnitatud hindamiskomisjon, **kuhu kuuluvad ka kohaliku osaluskogu esindajad**, KOVi esindaja, noorsootöötaja, vähemalt kaks noort ja kogukonna liige. Komisjoni liikmeid võib vastavalt rakendaja nägemusele olla ka rohkem. Hindamiskomisjoni liikmed, töökord ja hindamisvorm kinnitatakse vastavalt KOVi asjaajamiskorrale ning liikmed ei tohi olla otseselt seotud ühegi taotlusega.

Hindamiskomisjon hindab projektikonkursi raames väljatöötatud ja KOVi määruse või käskkirjaga kinnitatud vormi/skaala alusel projekti eesmärgi realistlikkust, idee elluviimise olulisust kohalikul tasandil, tegevuskava ja eesmärkide seotust ning seda, kas eelarve ja tegevuskava aitavad eesmärki täita.

Rahastuse saajad kuulutatakse välja (ametliku protokollil alusel) kohaliku omavalitsuse, osaluskogu ja noortekeskuse kodulehel, soovi korral jagatakse tulemusi sotsiaalmeedia kanalites. Rahastuse saajatega võetakse ühendust ning lepitakse kokku edasised sammud (nt lepingu sõlmimisega seotud toimingud). Vajadusel aitab noorel lepingu sõlmimiseks vajalikku esindavat juriidilist või täisealist isikut leida mentor.

Etapp 5: ideede elluviimine

Idee elluviimine toimub vastavalt noore esitatud ja mentori heakskiidetud tegevuskavale, eelarvele ning konkursi ajaraamile. Täpsemad tingimused ja eesmärgid on sõnastanud osaluskogu koos kohaliku omavalitsusega ning need on avalikud juba esimeses etapis.

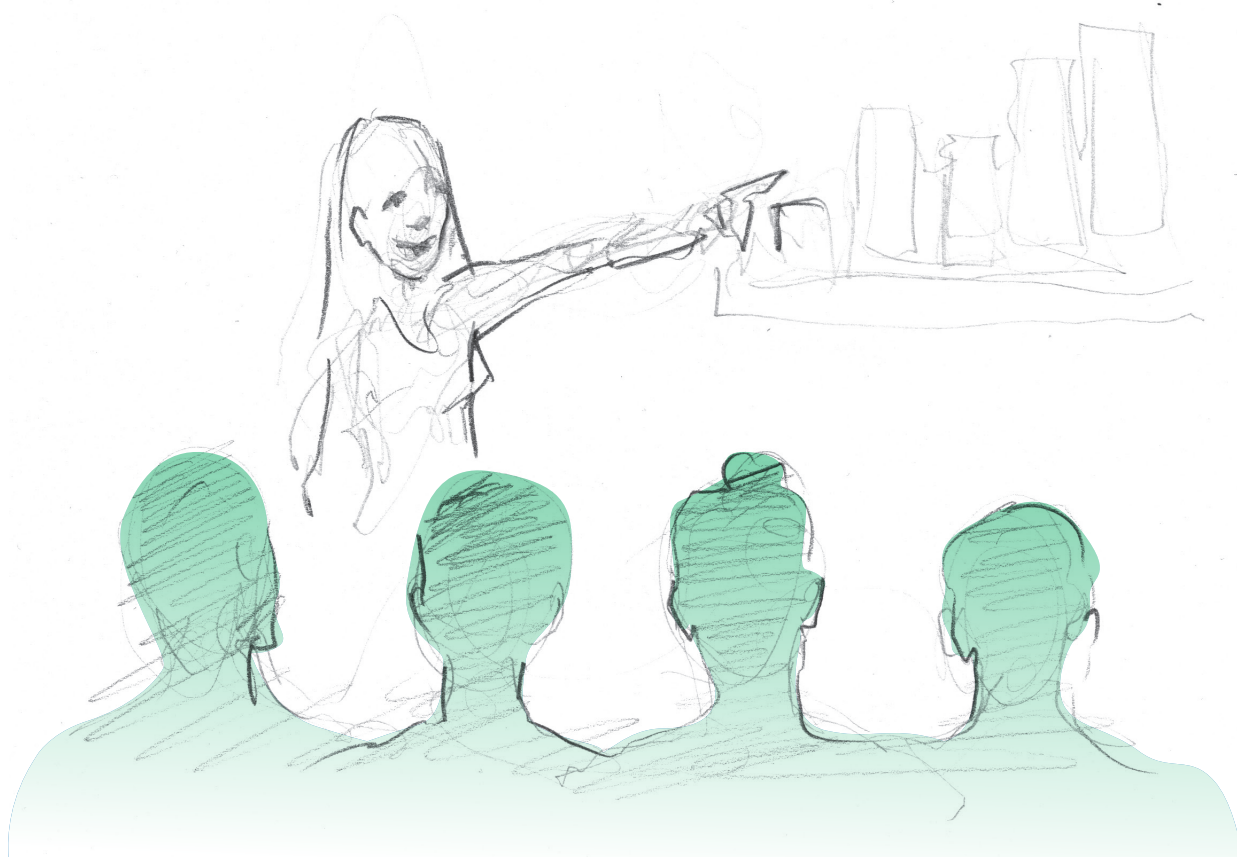
Selles etapis toimub noortegrupi koostöö mentoriga. Noored jagavad tegevuste kohta infot sotsiaalmeedias, lisaks toimub reklaam ja teavitustöö.

Etapp 6: Analüüsikohtumine ja aruanne

Viimases etapis saavad konkursil osalenud noored ja nende mentorid ühiselt kokku (vajadusel võimalik korraldada ka veebilahenduste kaudu). Kokkusaamisele tulevad ka need, kes ei osalenud 2. etapis, kuid on siiski konkursi toel ja tingimustel idee ellu viinud. Kohtumine on vajalik, et noored õpiksid ennast ning teisi protsessis analüüsima.

Kohtumisel arutavad noored oma kogemust teiste osalejatega, esitlevad oma projekti tulemusi; selgitavad, kuidas idee tekkis; räägivad tegevuste elluviimisest ja õnnestumisest; toovad välja lahendamist vajanud takistused jne. Teised noored saavad projekti tagasisidestada ja esitada küsimusi. Koos mentoriga tehakse ka gruppides kirjalik analüüs, mis esitatakse hiljem projektikonkursi läbiviijatele *online*-vormi kaudu (kuluaruanne ja arvete koopiad säilitatakse ja need esitab noortegrupp kooskõlas tavapärase/ konkursi tarbeks kohandatud KOVi raamatupidamise praktikaga). Puhtand rahaliste vahendite kasutamise kohta edastatakse aruande osana KOVile kinnitamiseks. Kogu protsessile annab oma tagasiside ka mentor. See võiks toimuda enne kirjalikku analüüsi ja peale ettekandeid. Mentori hinnang on mõeldud vaid noortegrupile ja seda ei esitata grupiväliste osalejate ees.

Noor/noortegrupp kirjutab ka ülevaatliku kokkuvõtte tegevustest, õpikogemustest ja projekti tulemustest ning lisab pilte, teades, et info on hilisemaks avalikuks kasutamiseks. See tagab noorteprojektide tulemuste teadvustamise ka kogukonnaliikmete ning teiste noorte seas, kes seeläbi inspiratsiooni saades võiksid olla järgmised taotlejad. Koordineerija koostab kohtumise tulemuste ja projektide aruannete põhjal kokkuvõtte ning avaldab selle teavituskanalites ja/või kohalikus meedias.

Mudel II – KOOSTÖÖ NOORTEKESKUSEGA

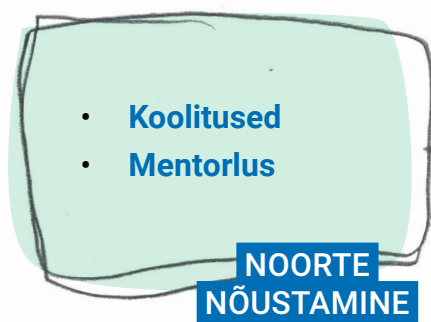
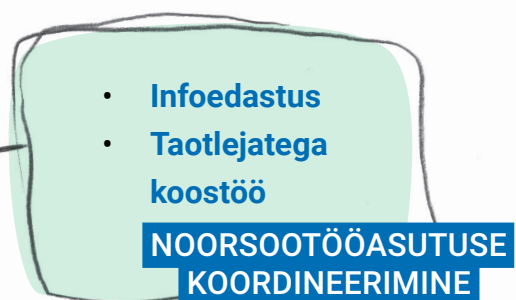
Mudeli tutvustus: omaalgatuslike ideede toetamist koordineerib kohalikus omavalitsuses tegutsev noortekeskus (või muu asutus, kes otseselt noortega tegeleb). Taotlemine toimub läbi veebipõhise taotluskeskkonna, projektiideede tutvustamiseks leiab aset avalik kaitsmine.

Juriidiline pool: rahastus tuleb kohaliku omavalitsuse eelarve kaudu noortekeskuse (või muu hallatava asutuse) eelarvest ning konkursiga seotud asjaajamine (nt dokumentide ja lepingute ettevalmistus, raamatupidamisega seotud nõuded) lähtub hallatava asutuse praktikast. Taotlemise süsteemi ja raha eraldamise fookuse eest vastutab hallatav asutus koostöös KOViga. Samuti otsustatakse koos ning senisest asjaajamise praktikast sõltuvalt, kellega sõlmitakse leping (noort esindava täisealise füüsilise isiku või noort esindava juriidilise isikuga).

Rakenduslik pool: selle mudeli puhul tuleb rahastus kohaliku omavalitsuse või noortekeskuse eelarvest ning taotlemise, raha eraldamise tingimuste ja vormi eest vastutab peamiselt hallatava asutuse koordineerija (nt noorsootõtaja, huviringi juhendaja). Sarnaselt esimese mudeliga toimub teavitustöö konkursi kohta noortele mõeldud kanalites ja info jagajaks on lisaks kohalikele noorsootöö asutustele ja KOVile piirkonna noored, võimalikuks koostööpartneriks on ka noorte osaluskogu. Taotlemisel registreeritakse idee e-keskkonna kaudu (kasutatakse mõnda olemasolevat taotluskeskkonda või luuakse nt *Google Docs*) ning positiivse rahastusotsuse saamiseks on vaja noortegrupil ideed tutvustada hindamiskomisjonile suuliselt kas **videosilla kaudu või füüsilisel kohtumisel**. **Mudel toetab noorte esinemisuskuste ja digipädevuste arendamist ning annab võimaluse oma idee elluviimise vajadust kaitsta ka juhul, kui noorte suuline eneseväljendus on parem kui kirjalik. Suureks tugevuseks on ka see, et olenemata liikumisvõimalustest saab konkursil veebilahenduste kaudu osaleda iga piirkonnas elav noor.** Mudelile on iseloomulik osalejate kõrge motivatsioon – riiklikul tasandil noorte omaalgatusi toetavate projektikonkursside (NopiÜles ja Ideeviit) läbiviimine on näidanud, et noorte initsiatiiv ja iseseisev planeerimine idee esitamisel tagab kõrge motivatsiooni ka idee elluviimisel.

Teavitustöö toimub noortele mõeldud kanalites, taotlusvormid on lihtsad ning konkreetset, koostatud koosloomes noorte ja noorsootõtajatega. **Kuna noortekeskus on avatud igale noorele, siis on vajadusel olemas ka noorsootõtaja või juhendaja, kes noort projekti igas etapis toetab ning juhendab.**

Ootused kohalikele omavalitsusele: rahaliste vahendite tagamine KOVi hallatavale noortekeskusele projektikonkursi korralduseks (sh teavitus, hindamisprotsess ja analüüs) ja projektide toetamiseks (omaalgatusfondi rahaliste vahendite tagamine), kohaliku omavalitsuse esindaja osalemine hindamiskomisjonis, teavitustöö.

Sõltuvalt KOVist juriidiliste alusdokumentide kinnitamine (sh taotlusvorm ja aruandlus), juriidiline tugi koordineerijale (allasutusele) dokumentide vormistamisel, rahaliste maksete tegemisel. Vajadusel mentorite töötasu (kui mentorlust sooritatakse tavapärase tööülesannete kõrvalt lisatööna).

Ootused koordineerijale e noortekeskusele: juriidiliste alusdokumentide koostamine koostöös KOViga, konkursiga seotud korraldustegevuse ja ajaraami planeerimine: e-keskkonna loomine ja haldamine, aruande vormi koostamine, konkursi ajaraami väljatöötamine ja väljakuulutamine, komisjoni kohtumisega seotud korralduslik töö ja teavituse korraldamine, päevakava koostamine ja läbiviimine, hindamiskomisjoni moodustamine, tulemuste hindamine ja tagasisidestamine, kuluaruannete esitamine kohalikule omavalitsusele, tulemuste jagamine üldsusega (aruandlus; projekti esitlemine koostöös noortega), taotluste menetlemist ja toetuste väljamakset võimaldavate dokumentide loomine.

Projektkonkursi korraldamise etapid

Etapp 1: Projektkonkursi väljakuulutamine

Esmakordsel mudeli rakendamisel tuleks enne konkursi väljakuulutamist arvestada ka eeltöö (planeerimise) jaoks kuluva ajaga. **Sõltuvalt kohalikust omavalitsusest võiks eeltööks ettenähtud periood olla kuni 4 kuud** – selle aja jooksul tuleks ette valmistada omaalgatusfondi- või konkursi määrused ja omavalitsuse asjaajamiskord ning saada määrusele volikogu/omavalitsuse kinnitus. Konkursi ajagraafik peab olema põhjalikult läbi mõeldud – näiteks ei ole tegevuste elluviimiseks soovitatav mai lõpp, kuna õpingute kõrvalt ei pruugi noortel lisakohustusteks aega jaguda. Soovitatav on alustada konkursi korraldamisega kas sügisel (kui noored on puhkuseperioodilt tagasi) või kevadel (kui on võimalik alustada projekte suvisteks tegevusteks). **Konkursi väljakuulutamine ja info edastamine peab toimuma kanalites, mida piirkonna noored kasutavad.** Samuti on tähtis, et projektkonkurssi puudutav informatsioon oleks püsivalt vähemalt ühes veebikeskkonnas leitav kogu projektkonkursi vältel, et vajadusel saaksid noored igal hetkel tingimused ja ajakava üle vaadata. Selle platvormina saab kasutada näiteks kohaliku omavalitsuse või allasutuse kodulehekülge (või ka osaluskogu ja noortekeskuse kanaleid). Lisaks infole veebis tuleks rõhku panna ka otsesuhtlusele – konkursi tutvustus erinevatel seminaridel/koolitustel, noortekeskuste/koolide tegevustes, kohalike noorsootöötajate ja noorte omavahelises virtuaalses suhtluses. Projektkonkurss kuulutatakse välja noortekeskuse ja kohaliku omavalitsuse koduleheküljel ning muudes infokanalites, mida noored kasutavad.

Lisaks etappide kirjeldusele tuuakse konkursi tingimuste tutvustuses selgelt välja, et idee esitlemine hindamiskomisjonile toimub suuliselt. Selliselt on noortel ka paremad väljavaated projekti-meeskondade moodustamiseks ning projekti edukaks esitlemiseks ning elluviimiseks.

Etapp 2: Projektimeeskondade moodustamine ja ideede sõnastamine

Teises etapis toimub projektimeeskondade individuaalne töö – tiimide moodustamine, idee sõnastamine, vastutuse ja rollide jagamine, esitluse ettevalmistamine. Ideid võivad ellu viia iseseisvad noortegrupid, aga ka noortekeskuste ja muude organisatsioonide juures tegutsevad noortegrupid. Sellistel juhtudel saab noorte juhendamisega tegeleda ka kohalik noorsootöötaja või õpetaja/juhendaja, eeldusel, et ta ei kuulu hindamiskomisjoni. See, kas noori nõustatakse projektikonkursi käigus lisatööna või kuulub see tavapärase tööülesannete hulka, lepatakse kokku juba eelnevalt konkursi korraldajate seas. Kui töö teostatakse tasu eest, on korraldajate enda määrata, kas töötasu vormistab kohalik omavalitsus või hallatav asutus. Kui töö teostatakse tavapärase tööülesannete osana või vabatahtlikkuse alusel, lähtutakse vormistuses senisest praktikast (kas sõlmitakse lepingud, kirjalikud/suulised kokkulepped).

Soovitatakse paralleelselt korraldada temaatilisi ja inspireerivaid koolitusi või ideede genereerimise töötubasid. Kasuks tulevad ka koolitused projektiga seotud teemadel – avalik esinemine, esitluste koostamine vms.

Etapp 3: Idee registreerimine

Noortegrupp peab oma idee registreerima eelnevalt ettevalmistatud e-keskkonna online-lühivormis, kuhu paneb kirja meeskonna kontakti, projekti nime, lühidalt probleemikirjelduse ja lahenduskäigu (näiteks eesmärgi, hetkeolukorra kirjelduse ja loodetavad tulemused vms). Registreerimisvorm peab olema võimalikult lihtne ja selge, et noor saaks aru – vorm on vaid idee registreerimiseks. Edasi arendatakse ideed koos mentoriga.

Registreerimise ajal on noorele selge, et idee esitletakse suuliselt ja võimalik on kasutada kõiki lisamaterjale, visuaali jne. Kui noorel on selleks hetkeks teada esialgne idee esitluskäik, siis võib ta selle tutvustuseks vormile lisada.

Konkursi registreerimise ajaperioodi määrab mudeli rakendaja vastavalt oma võimalustele. Soovituslikult võiks registreerimise/ettevalmistuse protsess kesta vähemalt 1 kuu, et noored jõuaksid idee formuleerida ning planeerida, kuidas ideed komisjonile tutvustatakse.

See, kas idee täiendamise etapis saadakse mentoriga ka füüsiliseks kohtumiseks kokku või kasutatakse vaid e-keskkondi, on mentori ja noorte omavaheline otsus. Kui tekib transpordiga seotud kulutusi (mentoril, et noortega kohtuda/ noortel, et komisjoniga kohtuda), oleks vastutulelik need katta KOVi või hallatava asutuse eelarvest –seeläbi on kõikidel noortel osalemiseks võrdsed võimalused. Mentorite kaasamine taotlemisprotsessi ajal annab noorele kindluse, et tema esitatud ideed toetatakse nõustamise ja suunamisega ning, et idee arengupotentsiaal saab realiseeritud.

Esitluste ettevalmistamine võib toimuda noortekeskuses, kus noorel on noorsootöötaja näol kohepealne juhendaja pidevalt olemas. Oluline on see, et juhendaja ei kuuluks hindamiskomisjoni. Mentor ja noortegrupp lepivad omavahel kokku idee täiendamise vormi ja suhtluskeskkonna. Tähtis on, et noortel poleks majanduslikke takistusi komisjonis füüsiliselt osalemiseks ja enda idee kaitsmiseks; vajadusel võiks katta sõitudega seotud kulud kas hallatav asutus või KOV. Vastavalt KOVi võimalustele ja vajadustele võib hindamise läbi viia ka e-keskkondade kaudu, näiteks *ZOOM, Microsoft Teams, Skype meetings, Discord* vms.

Etapp 4: Idee esitlemine ja kaitsmine hindamiskomisjonis

Projektkomisjon koguneb kokku ühel korral (võimalusel füüsiliselt, vajadusel veebis), varasemalt on registreeritud ideede põhjal moodustatud esitlemise järjekord. Kui ideid laekub rohkem, saab vajadusel korraldada kaitsmise mitmel päeval.

Noortegrupp esitleb oma ideed projektkomisjoni ees. Kasutada võib videomaterjali, slide, etteasteid, graafikuid, aga aktsepteeritud peaks olema ka idee esitamine ilma abivahenditeta. Esitluse sisu on noorte endi ette valmistada – esimesest etapist on neile teada ka hindamiskriteeriumid. Esitluste pikkuse valib mudeli rakendaja, näiteks 7 minutit idee esitlemiseks, lisaks u 5 minutit küsimuste-vastuste jaoks.

Hindamiskomisjoni kuuluvad kohaliku omavalitsuse esindaja, noorsootöötaja(d), noorteorganisatsioonide esindaja ja noor(ed). Esitus tehakse vaid komisjoni ees, teised konkursil osalejad on teises ruumis või tulevad kohale neile määratud kellaajaks. See tagab individuaalse lähenemise ja noorele enesekindlama esinemise, eriti kui noore jaoks on see esimene selletaoline kogemus. Hindamiskomisjon peab arvestama noore kogemusi ja vanust. Hindamiskomisjoni liikmed ei tohi otseselt seotud olla ühegi taotlusega.

Hindamiskomisjon hindab ideed punktisüsteemi järgi (*nt iga komisjoni liige saab hindamislehe, kus hindab erinevaid kriteeriumeid vahemikus nt 1–5 (1 – puudulik; 2 – nõrk; 3 – rahuldav, 4 – hea; 5 – väga hea). Mudeli rakendaja võib kasutada ka 1–6 või 1–10 skaalavahemikku. Hindamisleht ei lähe avalikkusele näitamiseks, vaid see aitab seada ideed pingeritta).*

Hindamiskriteeriumid on esitatud juba 1. etapis, et noor teaks, mille alusel tema ideed ja esitlust hinnatakse.

Kriteeriumid on määratud vastavalt mudeli rakendaja eesmärkidele. Näited: realistlik eesmärk; projekti uudsus; noorte kaasamine; kogukonna kasutegur; tegevuskava toetab eesmärki; eelarve on mõistlik ja toetab eesmärki; esitlemine. Projektkomisjoni jaoks on vaja selgelt lahti kirjeldata ka iga kriteeriumi hindepunkti tähendus. Kõikide kriteeriumite täitmine eeldab loovust ja läbimõeldud esitlust. Küsimuste-vastuste voor aitab noorel esitada täpsustusi.

Rahastuse saajad selguvad punktide põhjal moodustatud pingerea alusel. Noored saavad tulemustest teada samal päeval, samuti annab komisjon noortele suuliselt tagasisidet. Tuuakse välja projektiidee tugevused ja millele peaks tähelepanu pöörama. Samuti põhjendatakse otsust rahastust mitte saanud noortele ning antakse ettepanekuid/soovitusi järgmiseks korraks.

Rahastuse saajad kuulutatakse välja ka avalikult infokanalites, mida kasutavad nii noored kui kogukonna liikmed. Oluline on see, et hindamiskomisjoni liikmed oleksid noortesõbralikud ja toetavad, kriitika peab olema edasiviiv ja noort arendav ning isiklikku suhtumist ei tohi noorele esitluse ajal välja näidata. Arvestama peab noore vanusega ja eelneva kogemusega. Olenevalt mudeli rakendajast või noorte profiilist võib moodustada igas vanusegrupis eraldi pingerea, näiteks 7–12-aastased; 12–17-aastased; 18+ vanusegrupp.

On tähtis, et ideede kaitsmine ja hindamine leiaks aset keskkonnas, mis on noortele turvaline, nt noortekeskuses, vajadusel e-keskkonnas, kuid siis võiks tagada konkursil osalevatele noortele digivahendite olemasolu. Hindamiskomisjoni töö tulemusel selgub pingerida, mille alusel koostatakse rahastuse saajate nimekiri. Iga projektimeeskond peab saama tagasisidet oma idee kohta – soovitusi, selgitusi punktide kujunemise põhjuse osas jne.

Soovi korral või muude tingimuste täitmiseks võib noorte esitlusi ka videona salvestada.

Etapp 5: Ideede elluviimine

Projekti ideede elluviimine algab pärast rahastusotsuse selgumist. Vastavalt kohaliku omavalituse ja noortekeskuse määrasele sõlmitakse leping kas täiskasvanud noore või tema esindajaga/juriidilise partneriga või lepitakse tingimused kokku muul moel. Rahastuse eraldamise aluseks olevad dokumendid vormistab asutus vastavalt senisele praktikale. Esmakordne rakendaja peab arvestama ajaga, mis kulub rahastuse eraldamisega seotud eeltööle (kordade ja määruste loomine ning kinnitamine, juhendite loomine jne).

Toimub teavitustöö ja reklaam, mida edastatakse noorte valitud kanalites.

Projektide toimumise periood sõltub mudeli rakendaja võimalustest ja juhendist. Soovitav on arvestada koos toetavate tegevustega konkursi perioodiks (näiteks koolitusest kuni aruandluseni) vähemalt kuus kuud.

Oleks suurepärane, kui noorel oleks vajadusel võimalik saada noortekeskuse noorsootöötajatelt järjepidevat juhendamist ning tuge.

Etapp 6: Tulemuste tutvustamine ja aruanne

Noor/noortegrupp esitab oma projekti tulemused üldsusele. Siinkohal kasutab noortegrupp loovust ning otsustab ise, milliste meetoditega seda tehakse. Ettevalmistusprotsess toimub sarnaselt 2. etapile e noorte individuaalse tööna. Kaasata võib noorsootöötajaid ning tulemuste ettevalmistamine võib toimuda noortekeskuses. Noortekeskus on neutraalne pind – avatud kõikidele noortele ning ruumid on noorte jaoks tasuta. Võimalikud näited tulemuste jagamisest on videopostitus, lõpuseminar/töötuba, projektiga seotud üritus, tulemuste esitlemine mõne muu avaliku ürituse raames, *aftermovie* jne. Oluline on see, et tulemustest (sh õpikogemus) saaks vastavalt piirkonnale osa arvestatav hulk kogukonnaliikmetest.

Konkursi koordineerijale esitatakse kuluaruanne ja arvete koopiad. Kuluaruanne on tehtud koostöös mentoriga ning kooskõlastatud isikuga, kellega on eelnevalt sõlmitud leping (füüsiline/juriidiline noori esindav isik).

Projektide taotlusvoorud võiksid aset leida nt 2–3 korda aastas. See aitab piirkonnas oluliselt tõsta noorte huvi ja aktiivsust, lisaks muutub projektikonkursi koordineerimine iga korraga ladusamaks ning seeläbi võivad tekkida uued ja efektiivsemad süsteemid noorte omaalgatuste toetamiseks, mida hilisemalt riiklikult jagada.

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse läbi viidud noorte omaalgatuste mudelite piloteerimisest selgus, et igal omavalitsusel peab olema vabadus kohandada soovitatavaid mudeleid vastavalt omavalitsuse olukorrale ja töökorraldusele. Seetõttu on väärtuslik see, et valikus on kaks erinevat mudelit. Testimise kogemusele tuginedes võib mudeleid piloteerinud kohalike omavalitsuste tagasiside põhjal välja tuua järgmised üldised soovitused:

- **noorte omaalgatuste toetamise kord võiks olla sõltumatu poliitilistest otsustest (ideaalis tähtajatu);**
 - **noortele peab olema tagatud mentorlusvõimalus;**
 - **noorel võiks olla vabadus mentorit valida;**
- **finantstehingute osas peab olema enne mudeli rakendamist paigas kindel struktuur ja töökorraldus ning kokkulepped;**
 - **noorte omaalgatuste toetamine on protsess, mis arendab noore pädevusi**
(esinemine, majanduslik arvestamine, meeskonnatöö, loovus jne).

Üldiselt leiti, et noorte omaalgatuste toetamisega seotud kommunikatsioonis oli kõige mõjusam otsesuhtlus noortega- seetõttu on kasulik korraldada noortekeskustes ja koolides seminare, koolitusi ja muid toetavaid tegevusi, kus saab jagada omaalgatuste toetamise võimalustest otseinfot.

Efektiivsuse mõttes on mõistlik korraldada ideede genereerimise töötubasid ja ühisarutelusid, kus noored saavad kohapealset tuge ning ideede lahtimõtestamise kogemuse. Samuti on vajalik pöörata tähelepanu mentoritele ja nende koolitamisele – oluline on, et noor saab kvaliteetset nõustamist, seega peavad ka juhendajad ise olema juhendamisprotsessist piisavalt teadlikud. Kasutada võiks ka nutika noorsootöö võimalusi, näiteks Skype'i kohtumisi, veebinare ja nõustamisi, mis tagavad ligipääsu igale noorele.

Iga omavalitsuse töökord on erinev ja sellest tulenevalt on ka asjaajamistoimingud kas lihtsamad või keerukamad ning kaasatavad osapooled erinevad (osaluskogud, noorsootöötajad, KOV noorsootöö spetsialistid, huviringide juhendajad jne). Oluline on selgitada välja rahastuse eraldamise tingimused – kellele, kuidas ja millistel alustel toetused eraldatakse. Kuna noortealgatuste toetamisel on osaliselt tegemist alaealiste noortega (noor on vanuses 7-26 eluaastat) ning neid esindavate füüsiliste või juriidiliste isikutega, siis on oluline silmas pidada ka erinevaid konkreetset alaealiseid puudutavaid seaduseid.